

12.1.2023

Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto oikeudenhoidosta laaditusta valtioneuvoston selonteosta (VNS 13/2022 vp)

Vankiterveydenhuollon yksikkö (VTH) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selonteosta oikeudenhoidosta. Vankien terveydenhuollon järjestäjänä VTH:n lausunnossa keskitytään lähinnä selonteon Rikosseuraamuslaitosta koskeviin asiakohtiin ja toimenpide-ehdotuksiin. Vaikka vankien terveydenhuolto on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintaa, sen toiminta liittyy kiinteästi oikeudenhoitoon.

Yleisesti VTH kannattaa selonteossa esitettyjä näkemyksiä ja niihin liittyviä toimenpide-ehdotuksia. Selonteossa nostetaan esille tärkeimmät kehittämisalueet vankeinhoidollisessa toiminnassa: riittävä taloudellinen resurssi ja henkilöstömäärä tulee turvata ja palveluverkostoa tulee kehittää tarkoituksenmukaisemmaksi.

Vankien ja tutkintavankien terveyden- ja sairaanhoito sekä lääkinnällinen kuntoutus kuuluvat lakisääteisesti VTH:n järjestämisvastuulle. VTH toimii tiiviissä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa, ja yhteistyötä on toiminnan kaikilla tasoilla päivittäisestä käytännön potilastyöstä ylimmän johdon yhteydenpitoon. Tämä yhteistyö on vankeinhoidon kokonaisuuden kannalta välttämätöntä ja sitä tulee edelleen vahvistaa. Hoito- ja palvelujatkumota yhdessä vankilan ulkopuolisten palveluiden kanssa kehitetään jatkuvasti, jotta erityisesti vangin vapautuessa sosiaali- ja terveydenhoidon palvelut jatkuvat mahdollisimman sujuvasti.

12.1.2023

Vankiterveydenhuollolle asetetuista tehtävistä huolehtiminen edellyttää sen koko henkilöstöltä erityisosaamista niin potilaiden sairausprofiiliin kuin toimintaympäristöönkin liittyen. Selonteossakin esille nostetut toimintaympäristön muutokset, kuten kansainvälistyminen ja rikollisuuden monimuotoistuminen, haastavat myös Vankiterveydenhuollon toimintaa.

Selonteossa todetaan, että *Rikosseuraamuslaitoksessa lisäresurssien tarve kasvaa vuosittain. Laitoksen asiakasmäärä kasvaa, mutta samalla panostetaan toimiin uusintarikollisuuden vähentämiseksi, millä on merkittäviä yhteiskunnan turvallisuuteen ja talouteen kohdistuvia vaikutuksia.* Lisäksi selonteossa todetaan, että *Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea on toistuvasti kiinnittänyt huomiota vangeille järjestettävän mielekkään toiminnan ja koulutetun henkilökunnan riittämättömyyteen sekä vankiterveydenhuollon resursseihin.* Rikosseuraamuslaitoksen haasteet valvontahenkilökunnan saatavuudessa/riittävydessä heijastuvat välittömästi myös vankiterveydenhuollon toimintaan. Vankien kuljettaminen vastaanottokäynneille poliklinikoille sekä ulkopuolisiin terveyspalveluihin edellyttää riittävää valvontahenkilökuntaa. Käytännössä nykyisin on toistuvasti tilanteita, joissa potilasvastaanotto joudutaan yllättäen perumaan valvontahenkilökunnan puutteen vuoksi. Tästä seuraa terveydenhuollon jo nykyisin huolestuttavan niukkojen henkilöstöresurssien vajaakäyttöä ja siten toiminnan tehottomuutta. Lisäksi potilaan avunsaanti vääjäämättä viivästyy. VTH:n resurssitarpeet kasvavat lähtökohtaisesti samassa suhteessa Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Vankiterveydenhuolto yhtyy selonteossa esitettyihin näkemyksiin siitä, että nykyinen hajautettu ja useista pienistä yksiköistä muodostuva vankilaverkosto ei ole tarkoituksenmukainen. Kuten selonteossa todetaan, *vankilakiinteistöistä yli puolet on peruskorjauksen tarpeessa, ja tiloihin liittyy lisäksi toiminnallisia muutostarpeita.*

12.1.2023

Tämän vuoksi on varauduttava merkittäviin toimitilainvestointeihin seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Vankiterveydenhuollon osalta merkittävin tarve kiinteistöjen osalta koskee Hämeenlinnassa sijaitsevaa vankisairaalarakennusta, joka on teknisen elinkaarensa lopussa. Sille ei ole myöskään osoitettu väistötiloja, mikäli rakennus todettaisiin äkillisesti käyttökelvottomaksi. Uusi vankisairaala on välttämätön vankien asianmukaisen terveydenhuollon turvaamiseksi myös jatkossa, ja se edellyttäisi investointia mahdollisimman pian. Aiemmissa selvityksissä on todettu, että vankisairaaloimintaa ei ole tarkoituksenmukaista korvata siviilisairaaloiden palveluilla, vaan jatkossakin sitä tulee järjestää vankilan yhteydessä, jossa mm. valvonta ja turvallisuus yleisesti sekä vankeus-/tutkintavankeuslain toteutuminen myös sairaalahoidon aikana voidaan turvata.

VTH näkee selonteon toimenpide-ehdotuksena olevan palveluverkoston uudistuksen erittäin tärkeäksi. Palvelutuotannon tehokkuus, turvallisuus ja vaikuttavuus tukevat vankilaverkoston uudistusta ja uusien vankiloiden sijoittamista tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Yhtenä merkittävänä huomioon otettavana tekijänä on myös riittävän ja ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuden nykyiset haasteet. Vaikea rekrytointitilanne koskee sekä Rikosseuraamuslaitoksen että Vankiterveydenhuollon henkilökuntaa. Kasvukeskusten ulkopuolella sijaitseviin yksiköihin on jo tällä hetkellä erittäin vaikeaa tai mahdotonta saada riittävästi terveydenhuollon henkilöstöä, eikä Vankiterveydenhuollon henkilöstötarpeeseen ole pystytty vastaamaan edes ostopalveluilla. Samankaltaisia rekrytointihaasteita on julkisessa terveydenhuollossa yleisestikin, eikä tilanne ole lähivuosina helpottumassa.

Toimenpide-ehdotuksen mukaan esitetään myös, että *selkeytetään rikosseuraamusasiakkaille järjestettävien palvelujen rahoitusvastuut*

12.1.2023

(hyvinvointialueet/kunnat/Rikosseuraamuslaitos/Vankiterveydenhuolto) ja poistetaan järjestelmästä hoitojatkumoi- ta estävät rakenteet.

Kehitetään päihde- ja mielenterveysongelmaisten vankien palveluita, hoitoon sijoittamista ja hoitojatkumoi- ta. Monella vangilla ei ole ollut vuosiin terveydenhuollon kontaktia, eikä palvelutarpeen laajuus useinkaan ole tiedossa vankeuden alkaessa.

Vankeusaika on ainutkertainen mahdollisuus kartoittaa vangin kokonaispalvelutarve, vaikuttaa yksilön terveyteen ja terveyskäyttäytymiseen sekä tehdä hoidon ja kuntoutuksen suunnitelma. Hoitojatkumoiden turvaamiseen ja niiden parantamiseen vankeusajan päättyessä tulee kiinnittää erityistä huomiota. Riittävä vankien terveydenhuollon rahoitus ja sen tasavertaisuus tulee turvata niin yksilöiden kesken kuin alueellisesti. Samalla tulee myös turvata vankien terveydenhuollon palveluiden laatu, jossa huomioidaan toiminnan edellyttämä erityisosaaminen sekä poikkeuksellinen toiminta- ja turvallisuusympäristö.

Riittävät, laadukkaat ja normaalisuusperiaatteen mukaisesti tasavertaiset terveyspalvelut tulee turvata myös vankeusaikana.

Johtaja

Jussi Korkeamäki

Hallinto- ja tukipalvelut, johtaja Minna Markkila

Vankiterveydenhuollon yksikkö

Lausunto
THL/205/4.00.00/2023

5(5)

12.1.2023

SÄHKÖISESTI ALLEKIRJOITETTU. Allekirjoituksen voi tarkistaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kirjaamosta
Korkeamäki Jussi, Johtaja 17.01.2023 www.vth.fi Markkila Minna, Johtava lakimies 17.01.2023

Vankiterveydenhuollon yksikkö
Mannerheimintie 166, Helsinki, Finland PL/PB/P.O. Box 30, FI-00271 Helsinki, puh/tel +358 29 524 5500